

Δρ. Στεργιανή Ζανέκα
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Φιλολόγων του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (ΦΕΚ 3029/21-07-2020)
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (Πρωτότυπο)

ΚΕΙΜΕΝΟ: Ένα ταξίδι επιστημονικής φαντασίας

Πλέομεν ὅσον τριακοσίους σταδίους καὶ νήσω μικρᾶ καὶ ἐρήμη προσφερόμεθα. Μείναντες δὲ ἡμέρας ἐν τῇ νήσῳ πέντε, τῇ ἕκτῃ ἐξορμῶμεν καὶ τῇ ὀγδόῃ καθορῶμεν ἀνθρώπους πολλοὺς ἐπὶ τοῦ πελάγους διαθέοντας, ἅπαντα ἡμῖν προσεικότας καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ μεγέθη, πλὴν τῶν ποδῶν μόνων· ταῦτα γὰρ φέλλινα ἔχουσιν· ἀφ' οὗ δὴ, οἶμαι, καὶ καλοῦνται Φελλόποδες. Θαυμάζομεν οὖν ὀρῶντες οὐ βαπτιζομένους, ἀλλὰ ὑπερέχοντας τῶν κυμάτων καὶ ἀδεῶς ὁδοιποροῦντας. Οἱ δὲ καὶ προσέρχονται καὶ ἀσπάζονται ἡμᾶς ἐλληνικῇ φωνῇ λέγουσί τε εἰς Φελλῶ τὴν αὐτῶν πατρίδα ἐπείγεσθαι. Μέχρι μὲν οὖν τινος συνοδοιποροῦσι ἡμῖν παραθέοντες, εἴτα ἀποτρεπόμενοι τῆς ὁδοῦ βαδίζουσιν εὐπλοῖαν ἡμῖν ἐπευχόμενοι.

Λουκιανός, Ἀληθῆς Ἱστορία 2.3-4 (διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

A.1. Πώς περιγράφει ο Λουκιανός τα φανταστικά πλάσματα, τα οποία συναντά με τους συντρόφους του; (Στην απάντησή σας να γράψετε και τα αποσπάσματα του αρχαίου κειμένου, στα οποία αναφέρονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους).

A.2. Πώς συμπεριφέρθηκαν οι Φελλόποδες στους Έλληνες ταξιδιώτες; (Σημείωση: Το Α.2. θέμα μπορεί να είναι ανοικτού ή κλειστού τύπου ερώτηση)

(Μονάδες 8)

B1. α) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Στήλης Α΄ με τις συνώνυμες λέξεις τους από τη Στήλη Β΄ στον παρακάτω πίνακα.

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
1. φωνασκώ	α. πλουραλισμός
2. κακόφωνος	β. κραυγάζω
3. εύφωνος	γ. δυσαρμονία
4. έριδα	δ. καλλίφωνος
5. παραφωνία	ε. παράφωνος
6. πολυφωνία	στ. διαφωνία

β) Συνδυάζοντας με αντιστοίχιση τις λέξεις της Στήλης Α΄ με τις κατάλληλες από τη Στήλη Β΄ να δημιουργήσετε ονοματικά σύνολα στον παρακάτω πίνακα.

A'	B'
1. μικροφωνική	α. γνώμη
2. σύμφωνη	β. πάθη
3. φωνητικές	γ. ευφωνίας
4. χάριν	δ. χορωδία
5. παράφωνη	ε. χορδές
6. φωνηεντικά	στ. εγκατάσταση

(Μονάδες 4)

B.2. α) Να αντιστοιχίσετε τους τύπους προσωπικών αντωνυμιών της Στήλης Α' με τη γραμματική τους ταυτότητα στη Στήλη Β' στον παρακάτω πίνακα.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
1. ὑμῖν 2. ἡμᾶς 3. ἡμῶν 4. ἐμοῦ 5. σοι	α. γενική ενικού α' προσώπου β. δοτική ενικού β' προσώπου γ. δοτική πληθυντικού β' προσώπου δ. αιτιατική πληθυντικού α' προσώπου ε. γενική πληθυντικού α' προσώπου

β) Να συμπληρώσετε τις πτώσεις που λείπουν στον παρακάτω πίνακα.

Ενικός αριθμός		
Ονομαστική		
Γενική		
Δοτική	τῇ φωνῇ	τῇ νήσῳ
Αιτιατική	τήν φωνήν	τήν νῆσον
Κλητική	(ὦ) φωνή	(ὦ) νῆσε
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομαστική		
Γενική	τῶν φωνῶν	τῶν νήσων
Δοτική		
Αιτιατική	τάς φωνάς	τάς νήσους
Κλητική	(ὦ) φωναί	(ὦ) νῆσοι

(Μονάδες 4)

B.3. Να επιλέξετε το **ΣΩΣΤΟ (α ή β ή γ)** από τη Στήλη Β' για τη συντακτική σχέση της υπογραμμισμένης λέξης με το ρήμα της πρότασης στη Στήλη Α'.

Προτάσεις του κειμένου	Επιλέξτε το ΣΩΣΤΟ (α ή β ή γ) για τη συντακτική σχέση της υπογραμμισμένης λέξης με το ρήμα της πρότασης στη στήλη Α'
1. « <u>νήσω</u> μικρᾷ καὶ ἐρήμῃ προσφερόμεθα»	α. υποκείμενο στο ρ. «προσφερόμεθα» β. αντικείμενο στο ρ. «προσφερόμεθα» γ. κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρ. «προσφερόμεθα»
2. «τῇ ὁγδόῃ καθορῶμεν <u>ἀνθρώπους</u> πολλοὺς ἐπὶ τοῦ πελάγους διαθέοντας»	α. υποκείμενο στο ρ. «καθορῶμεν» β. αντικείμενο στο ρ. «καθορῶμεν» γ. κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρ. «καθορῶμεν»
3. « <u>ταῦτα</u> γὰρ φέλλινα ἔχουσιν»	α. υποκείμενο στο ρ. «ἔχουσιν» β. αντικείμενο στο ρ. «ἔχουσιν» γ. κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρ. «ἔχουσιν»
4. «ἀφ' οὗ δὴ καὶ καλοῦνται <u>Φελλόποδες</u> »	α. υποκείμενο στο ρ. «καλοῦνται» β. αντικείμενο στο ρ. «καλοῦνται» γ. κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρ. «καλοῦνται»
5. « <u>Οἱ δὲ</u> καὶ προσέρχονται»	α. υποκείμενο στο ρ. «προσέρχονται» β. αντικείμενο στο ρ. «προσέρχονται» γ. κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρ. «προσέρχονται»
6. «καὶ ἀσπάζονται <u>ἡμᾶς</u> ἐλληνικῇ φωνῇ»	α. υποκείμενο στο ρ. «προσέρχονται» β. αντικείμενο στο ρ. «προσέρχονται» γ. κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρ. στο ρ. «προσέρχονται»

(Μονάδες 4)

Όπως σημειώσαμε, τα κριτήρια είναι ενδεικτικά: στα Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από Μετάφραση (Ομήρου Οδύσσεια), οι στίχοι που δίδονται παρακάτω είναι ενδεικτικοί, καθώς στις Οδηγίες διδασκαλίας του μαθήματος αναφέρονται ως περιληπτική διδασκαλία, οπότε δεν τους εξετάζουμε σε «κανονικό» θέμα/κριτήριο εξέτασης.

Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από Μετάφραση (Ομήρου Οδύσσεια)

Στίχοι α 236-279

Της αντιμίλησε ο Τηλέμαχος με φρόνηση και γνώση:

«Δεν θα σου κρύψω, ξένε, τίποτε, τη σκέψη μου θα φανερώσω·

238-39 η μάνα μου ισχυρίζεται πως είμαι γέννημα δικό του, όμως / εγώ δεν ξέρω· [...].

241 Άμποτε να 'μουν ενός άλλου ο γιος, καλόμοιρου,

που τα γεράματα τον βρίσκουν μέσα στ' αγαθά του·

τώρα φαντάσου, ο πιο δυστυχισμένος που γεννήθηκε σ' αυτόν τον κόσμο, αυτός μου λένε πως με γέννησε [...].»

246 Τότε η θεά Αθηνά, τα μάτια λάμποντας, ανταποκρίθηκε:

«Όχι, δεν το νομίζω πως οι θεοί έχουν ορίσει τη γενιά σου

ανώνυμη στο μέλλον, αφού σε γέννησε τέτοιοι που είσαι η Πηνελόπη.

Και τώρα κάτι άλλο πες μου, ειλικρινά·

250 τι γλέντι είναι αυτό; τι σόι συνάθροιση; ποια η δική σου

υποχρέωση; καμιά γιορτή; ή μήπως γάμος; Πάντως δεν πρόκειται για γεύμα

εταιρικό· γιατί πολύ ξεδιάντροποι μου φαίνονται και ξιπασμένοι,

έτσι που τρων αυτοί και πίνουν στο παλάτι· θα αγανακτούσε ασφαλώς,

τα τόσα αίσχη βλέποντας, αν κάποιος κατά τύχη ερχόταν, φτάνει να ήταν συνετός.»

Της αποκρίθηκε ο Τηλέμαχος, φρόνιμος πάντα και με γνώση:

«Αφού τέτοια ερωτήματα μου θέτεις, γυρεύοντας εξήγηση –

ήταν ένας καιρός που αυτό το σπίτι είχε την τύχη του στα πλούτη,

στις τιμές, όσο εκείνος κατοικούσε αυτή τη χώρα.

260 Αλλά βουλήθηκαν αλλιώς κάποιοι θεοί, βάζοντας το κακό στον νου τους,

και τώρα εκείνον άφαντον τον έκαναν, παρά κανέναν άλλον.

Αν έβρισκε τον θάνατο, δεν θα 'ταν ο καημός μου τόσος,

αν είχε σκοτωθεί στην Τροία εκεί, με τους συντρόφους του στο πλάι,

ή, με το τέλος του πολέμου, ξεψυχούσε στων δικών τα χέρια·

265 τότε οι Παναχαιοί θα τον τιμούσαν τύμβο υψώνοντας,

και για κληρονομιά στον γιο του θ' άφηνε μεγάλη δόξα.

Μα να που τώρα ανήκουστον τον έχουν αναρπάξει οι Άρπυιες,

κι εξαφανίστηκε, χωρίς κανείς να μάθει πού και πώς,

αφήνοντας σ' εμένα οδυρμούς κι οδύνες.

270 Αλλά δεν κλαίω, δεν στενάζω εκείνον μόνο,

αφού μου δώσαν οι θεοί πρόσθετα και μεγάλα βάρη:

όσοι τριγύρω στα νησιά αρχηγεύουν, οι πρώτοι

στο Δουλίχιο, στη Σάμη και στη δασωμένη Ζάκυνθο,

κι άλλοι, ρηγόπουλα στον βράχο της Ιθάκης,

275 όλοι τους έγιναν της μάνας μου μνηστήρες και μας μαδούν το σπιτικό·

εκείνη μήτε τον φριχτό τους γάμο αρνείται, μήτε και βρίσκει δύναμη

να δώσει τέλος στην υπόθεση· στο μεταξύ οι μνηστήρες

αρπάζουν και ρημάζουν τα αγαθά μου – σε λίγο

θα κατασπαράξουν κι εμένα.»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

A.1. Αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου, να απαντήσετε στην ερώτηση: Ποιά προβλήματα αντιμετωπίζει ο Τηλέμαχος, έτσι όπως τα παρουσιάζει στη συνομιλία του με την Αθηνά-Μέντη;

A.2. Για ποιον λόγο πιστεύετε ότι η Αθηνά εμφανίζεται με ανθρώπινη μορφή (ενανθρώπιση) και όχι με την θεϊκή της ιδιότητα; Τι πετυχαίνει με αυτόν τον τρόπο; (Σημείωση: Το A.2. θέμα μπορεί να είναι ανοιχτού ή κλειστού τύπου ερώτηση)
(Μονάδες 8)

B.1. Στη συζήτησή του με την Αθηνά ο Τηλέμαχος αγνοεί κάποια πράγματα, που οι ακροατές τα γνωρίζουν. Η τεχνική αυτή στη λογοτεχνία ονομάζεται «ειρωνεία». Ειρωνεία δηλαδή σημαίνει συχνά αντίθεση ανάμεσα σε μια φαινομενική και σε μια πραγματική κατάσταση, την οποία αγνοούν οι ήρωες. Να εντοπίσετε δύο στοιχεία ειρωνείας στο κείμενο που σας δόθηκε.

B.2. Να αντιστοιχίσετε τις προτάσεις της Στήλης Α' με τα εκφραστικά μέσα της στήλης Β'.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
256 «της αποκρίθηκε ο Τηλέμαχος, φρόνιμος πάντα και με γνώση»	μεταφορά
253 «έτσι που τρων αυτοί και πίνουν στο παλάτι»	τυπική έκφραση
275 «μας μαδούν το σπιτικό»	εικόνα

(Μονάδες 6)

Γ. α) Στους στίχους 241-242 ο Τηλέμαχος αναφέρεται στο ιδανικό της ευτυχισμένης ζωής. Ποιο ήταν αυτό σύμφωνα με τις αντιλήψεις των ομηρικών ανθρώπων;

«**241** Άμποτε να 'μουν ενός άλλου ο γιος, καλόμοιρου,
που τα γεράματα τον βρίσκουν μέσα στ' αγαθά του.»

β) Στους στίχους 263-266 ο Τηλέμαχος αναφέρεται στο ηρωϊκό ιδεώδες. Ποιο ήταν αυτό σύμφωνα με τις αντιλήψεις των ομηρικών ανθρώπων;

«αν είχε σκοτωθεί στην Τροία εκεί, με τους συντρόφους του στο πλάι,
ή, με το τέλος του πολέμου, ξεψυχούσε στων δικών τα χέρια·

265 τότε οι Παναχαιοί θα τον τιμούσαν τύμβο υψώνοντας,
και για κληρονομιά στον γιο του θ' άφηνε μεγάλη δόξα.»

(Μονάδες 6)